

СЕКЦІЯ 3

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Гетта Злата Олегівна,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом канд-ки. соціол. наук, доцента Ляшенко Н. А.,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

РОЗРИВ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ ЧЕРЕЗ ВІЙНУ ЯК ЧИННИК ЇЇ ДИСФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ

DISRUPTION OF FAMILY RELATIONSHIPS DUE TO WAR AS A FACTOR OF ITS DYSFUNCTIONALITY

Розрив сімейних стосунків через війну є одним із серйозних чинників, що призводить до дисфункціональності суспільства. Війна в Україні, як масштабні соціальні і психологічні потрясіння, руйнує не лише матеріальні структури, але й ставить під загрозу соціальні основи, на яких базується стабільність держави. Сім'я, яка є основною клітинкою суспільства, в умовах війни переживає глибокі трансформації, що спричиняють розриви у стосунках між подружжям, батьками та дітьми.

Загроза втрати близьких, тривалі розлуки через евакуацію чи служіння на фронті, а також психологічний стрес, викликаний умовами війни, створюють умови для дестабілізації родин. Це не лише порушує нормальні взаємини в сім'ях, але й має довготривалі наслідки для психологічного стану та подальшої взаємодії членів сім'ї. Нами виділено такі головні дисфункціональні впливи:

1. За даними World of Statistics на 2023 рік, Україна потрапила до п'ятірки країн з найбільшим рівнем розлучень, що становить 70% від усіх укладених шлюбів [1]. У першому півріччі 2024 року на 10 шлюбів припадало 5

розлучень [1]. До початку повномасштабної війни ініціаторами розлучень в основному були жінки, то зараз ситуація змінюється, і збільшується кількість випадків коли на розлучення подають чоловіки. Діти, які переживають розлучення батьків не можуть отримувати необхідну емоційну підтримку, у них виникають проблеми в розвитку довіри, уявлень про шлюбні ролі, ускладнює сімейну соціалізацію взагалі, що в майбутньому позначиться на їхній здатності адаптуватися в соціумі.

2. Втрата стабільності в сімейних відносинах веде до погіршення загальної соціальної ситуації. Це призводить до соціальної ізоляції, підвищеного рівня стресу, збільшенню вживання алкоголю та емоційних порушень у родинах. Тому важливо розглядати розрив сімейних стосунків як один із основних чинників, який посилює загальну дисфункціональність суспільства. Вивчення цих проблем та пошук ефективних способів підтримки родин є важливим кроком у відновленні стабільності та соціальної гармонії після завершення конфлікту.

3. Згідно з міжнародним досвідом, війна найсильніше впливає не на цивільних, а на військових. Ветерани, які брали участь у бойових діях, мають більше шансів на розлучення, ніж ті, хто не був безпосередньо на фронті. Після повернення з фронту, вони потребують психологічної реабілітації, але не всі її мають. Членам родин потрібно пристосуватися до тих змін, що з ними відбулися, а це завжди складно. Цивільні партнери військових залишалися в звичних умовах. Війна в Україні стала причиною наймасштабнішої міграційної кризи з часів Другої світової війни. Багато жінок з дітьми опинилися за кордоном або переїхали в інші регіони, в той час як чоловіки або перебувають на фронті, або далеко від родини в Україні. В результаті довготривалої розлуки люди часто знаходять емоційну підтримку з тими, хто фізично ближче [1].

4. Війна суттєво відбивається на взаємовідносинах в родині, породжуючи як позитивні, так і негативні впливи. З одного боку, війна може стати каталізатором зміцнення родинних зв'язків, коли люди шукають підтримки і безпеки один в одному. Під час війни багато людей укладають

шлюби, намагаючись забезпечити своїм близьким відчуття стабільності та підтримки в умовах невизначеності. Так званий «весільний бум» у 2022 році в Україні став реакцією на складні обставини – бажання людей створити родину в умовах війни, де любов і підтримка стають основою психологічної рівноваги [2]. З іншого боку, війна підсвічує проблеми, які були приховані або не помічені до початку бойових дій, підсилюючи вже існуючі конфлікти та протиріччя. Відсутність стабільності, соціальна ізоляція, фізична та психологічна відстань між подружжям, а також травматичний досвід, пережитий внаслідок війни, можуть призвести до розриву стосунків. Часто партнери, які перебувають у різних умовах – цивільні, які переживають труднощі переселення, і військові, що стикаються з бойовими умовами — не можуть зрозуміти та підтримати один одного через різний досвід. Це часто призводить до того, що одна зі сторін відчуває відчуження або навіть знецінення переживань іншої, що посилює конфлікти.

5. Війна підвищує ризик розлучень унаслідок психологічного стресу та емоційної напруги. Відсутність фізичної близькості, конфлікти через різні життєві обставини, наприклад, через зміщення ролей у родині, також часто стають причинами руйнування шлюбів. Багато жінок, які виїхали за кордон, змінили своє уявлення про сімейне життя, знайшли нові можливості для самореалізації та часто зізнаються, що не хочуть повертатися до минулого [3].

6. Вимушені переселенці, біженці – люди, які були змушені залишити свої домівки через бойові дії, що втратили близьких, адаптуються до нових умов життя, часто мають економічні труднощі. Більшість з них стикається з безробіттям та низьким рівнем доходів, що створює додатковий психологічний тиск і стає причиною напруги в родині та навіть розриву стосунків. До того ж, багато жінок, які «відірвалися від чоловіків» (виїхали за кордон або в інший регіон України), перебирають на себе функції забезпечення та вирішення проблем родини, що раніше виконували їх чоловіки. Вони починають відчувати себе незалежними та усвідомлюють, що не хочуть повертатися до старих ролей у родині, що може призвести до розриву стосунків. У свою чергу, чоловіки, які

залишаються самі, часто переживають емоційну ізоляцію, відсутність підтримки від своїх партнерок і розрив фізичної та емоційної близькості, що посилює стрес і також збільшує ймовірність розлучень.

Для зменшення негативного впливу війни на сімейні стосунки необхідно забезпечити психологічну підтримку для військових, біженців та вимушено переміщених осіб. Важливо покращити доступ до соціальних послуг, зокрема для жінок та дітей, що постраждали від конфлікту. Державна підтримка та посилення соціальних програм, орієнтованих на допомогу родинам, можуть допомогти відновити виконання родинною її функцій.

Список використаних джерел

1. Халимоник Г. Розлучені через або завдяки війні. Шлях додому, 2024. URL: <https://www.sestry.eu/statti/rozlucheni-cherez-i-zavdyaki-viyni> (дата звернення: 16.03.25)
2. Дорош С., Червоненко В. Чому в Україні кількість розлучень наздоганяє одруження. BBC NEWS Україна, 2025. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c15zx1d4v2ko> (дата звернення: 16.03.25)
3. Малик О.В. Статистика розлучень та причини розірвання шлюбу в Україні, 2024. URL: <https://www.simeinyi-advokat.com.ua/news/statystyka-rozluchen-v-ukraini> (дата звернення: 16.03.25)

Мантула Сніжана Петрівна,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом канд-ки. соціол. наук, доцента Ляшенко Н. А.,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

GENDER STEREOTYPES DURING THE WAR IN UKRAINE

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року